

Povezanost govorničkih vještina s radnom samoefikasnošću odgojno-obrazovnih djelatnika

Bakota, Koraljka; Pavičić Dokoza, Katarina; Punjek, Lucija

Source / Izvornik: **Kakav odgoj želimo? znanstvena monografija, 2024, 423 - 437**

Conference paper / Rad u zborniku

Publication status / Verzija rada: **Published version / Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)**

<https://doi.org/10.15291/9789533315379.26>

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:257:621200>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International/Imenovanje-Nekomercijalno-Bez prerada 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-22**

Repository / Repozitorij:

[SUVAG Polyclinic Repository](#)

Povezanost govorničkih vještina s radnom samoefikasnošću odgojno-obrazovnih djelatnika

Koraljka Bakota¹
Katarina Pavičić Dokoza²
Lucija Punjek³

Sažetak

Govorničke vještine omogućavaju odgojno-obrazovnim djelatnicima da izraze svoje misli, ideje i kreativne potencijale te da znanja i iskustva koja su stekli u različitim područjima djelovanja prenesu drugima na najučinkovitiji način. U odgojno-obrazovnom procesu je uloga izravne komunikacije od posebne važnosti jer svojim osobnim primjerom djelatnici utječu na više od 450 000 učenika osnovnih i srednjih škola Republike Hrvatske. Pri tome je potrebno uzeti u obzir radnu samoefikasnost kao djelatnikovu percepciju vlastitih kapaciteta potrebnih za nošenje sa izazovima koje sa sobom nosi rad u odgoju i obrazovanju.

U ovom istraživanju cilj je bio ispitati povezanost različitih aspekata govorničkih vještina s radnom samoefikasnošću. U istraživanju je sudjelovalo 1537 osnovnoškolskih i srednjoškolskih učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja iz gotovo svih županija Republike Hrvatske. Ispitanici su procijenili vlastite govorničke vještine i radnu samoefikasnost putem online ankete.

Rezultati su pokazali da djelatnici koji smatraju da su vješti u debatama, govore jasno, razgovjetno i tečno, dobro upravljaju vlastitim glasom, nemaju strah od javnih i medijskih nastupa, a stavove iznose argumentirano, pokazuju najvišu razinu radne samoefikasnosti.

Dobivenim podacima još se jednom stavlja naglasak na važnost razvoja govorničkih vještina kod odgojno-obrazovnih djelatnika kao alata za učinkovito obavljanje odgovornog zadatka kao što je odgoj i obrazovanje djece i mladih.

Ključne riječi: odgojno-obrazovni djelatnici, osnovna škola, srednja škola, govorničke vještine, radna samoefikasnost

„Čovjeku je govor težak i loš način komuniciranja,
ali mu je najlakši i najbolji dio.”
(Škarić, 1986)

¹ **Koraljka Bakota**, magistra znanosti u Poliklinici za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG u Zagrebu, Hrvatska

² **Katarina Pavičić Dokoza**, izvanredna profesorica i ravnateljica Poliklinike za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG u Zagrebu, Hrvatska

³ **Lucija Punjek**, psihologinja u Poliklinici za rehabilitaciju slušanja i govora SUVAG u Zagrebu, Hrvatska

1. Uvod

Komunikacija se kroz povijest pokazala kao jedan od ključnih elemenata u napretku čovječanstva. Bez obzira na tehnološki napredak, definicija komunikacije se u suštinskom smislu nije promijenila. Jedna od definicija komunikacije može se sagledati kao integracija psiholoških, kognitivnih i socijalnih faktora koji djeluju usklađeno i povezano (Jovanović-Simić i sur., 2017). Prema nekim autorima komunikacija predstavlja razmjenu informacija, ideja i osjećaja verbalnim i neverbalnim sredstvima koja su prilagođena društvenoj prirodi situacije (Jurković, 2012) dok neki autori komunikaciju definiraju kao dijeljenje osjećaja, misli, ideja i stavova putem razmjene neverbalnih i verbalnih simbola, pri čemu se privatni osjećaji i misli dijele kroz komunikaciju s drugima (Žižak i sur., 2012). Učinkovita komunikacija nije samo proces govorenja i prenošenja informacija, već izražavanje misli, emocija i stavova koji utječu na prirodu odnosa. Aristotel je prvi izložio ideju o etosu, logosu i patosu kada su retoričke sposobnosti bile jedne od najcjenjenijih akademskih vještina u društvu (Docimo i Littlehale, 2023). Cilj svake komunikacije je prenijeti poruku točno, brzo i učinkovito (Šego, 2005). O komunikaciji možemo govoriti s različitih kutova gledanja. Zrilić (2010) ističe da komuniciramo 7% verbalno (sadržaj poruke), 38% glasom (kako nešto kažemo, što naglašavamo, pauze i razlike u ritmu govora) i 55% proksemički i kinezički (promjenom u izrazu lica, tjelesnim dodirima i sl.).

Iako danas učinkovita komunikacija uključuje brzo prenošenje kratkih i jasnih poruka, najčešće koristeći e-poštu, videokonferencije, društvene mreže, i dalje je važno razvijati govorničke vještine kojima govornici na inspirativan i iznimno motivirajući način dopiru do najdubljih emocija sugovornika.

Vještina govora je najvažnija vještina u komunikaciji. Guberina (1991) ističe da je govor prisutan od prvog plača djeteta pri rođenju kao nesvjesni komunikativni akt (Guberina, 1991). Za razliku od govora, govorničke vještine se razvijaju, uvježbavaju, uče i nadograđuju cijeli život. U digitalnom dobu, govorničke vještine ostaju jednako važne kao i u prošlosti, ali način na koji se one prakticiraju i koriste drugačije su s dolaskom novih tehnologija i digitalne komunikacije. U antici su mjesta govorenja bila na agori ili rimskom Forumu, a što je danas zamijenjeno virtualnim prostorom. Način pripreme govora isti je bio u antici kakav je i danas, primjerice govor tijela, redoslijed izlaganja teksta, tehnike disanja, svladavanje treme i slično (Španjol Marković, 2007).

2. Govorničke vještine odgojno-obrazovnih djelatnika

Uspješna komunikacija, a time i govornička komponenta, između učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i učenika je ona koja pridonosi razvoju socijalnih kompetencija (Zrilić, 2010). U vrijeme sve veće digitalizacije i komunikacija putem društvenih mreža upravo je razvijanje socijalnih vještina iznimno važno. Jurčić (2014) ističe da je razred mjesto u kojemu se razvijaju socijalne, emocionalne, kognitivne, osobne, predmetne, interkulturalne i druge kompetencije učitelja i učenika. Zajednički problem nastavnicima, učiteljima i drugim sudionicima odgojno-obrazovnog procesa i učenicima je nedostatak kvalitetne komunikacija (Dević, 2017). Učenici najčešće govore svojim mjesnim govorom koji često nije u skladu sa standardnim jezikom. Uloga učitelja kao govornika je da bude govorni uzor svojim učenicima. (Turza-Bogdan, 2003). Vignjević (2020) ističe da učitelj kao govornik želi učenike uvjeriti, prenijeti im spoznaje, stavove i ideje. Kišiček i Stanković (2014) spominju da je nastavničko zanimanje ujedno i govorničko i da nastavnici jesu vješti govornici koji svoju karijeru temelje ne samo na znanju nego i govorničkim vještinama. Abdusalomovich (2021) ističe da koji god predmet učitelj predavao učenicima, najprije mora ovladati umijećem govora i tajnama govorničkoga umijeća. Tada će moći utjecati na učenika na više razina usvajanja nastavnog sadržaja.

Govorničke vještina učitelja moraju ispunjavati određene zahtjeve koji odgovaraju pedagoškoj djelatnosti: mora zadovoljiti akcentološke, ortoepijske, gramatičke norme koje su svojstvene suvremenom književnom jeziku; jasnoća u korištenju riječi (riječi se izgovaraju glasno, pristojno i jasno); ekspresivnost (slikovitost, emotivnost, sjaj). Općenito, kvalitete govora, kao što su točnost, preciznost, prikladna uporaba, leksičko bogatstvo, izražajnost i čistoća određuju kulturu govora nastavnika i učitelja. Zahtjevi za kvalitetom i djelotvornošću umijeća govorništva učitelja proizlaze iz zadaća pedagoškog procesa. Odgojno-obrazovnim djelatnicima je govorni izričaj glavni alat u prenošenju znanja pa ipak u tradicionalnom obrazovanju govorne vještine, odnosno sposobnost govornog izražavanja nisu rezultat posebnog obrazovanja. Iako odgojno-obrazovni djelatnici moraju snagom govora dokazati svojim učenicima čak i najjednostavniju stvarnost, oni to uglavnom čine na spontan način koji ovisi o nekim osobnim sposobnostima djelatnika, a ne od činjenice da svaki stručnjak mora poznavati kulturu govora, biti elokventan kako bi mogao jasnim, tečnim jezikom prenijeti svoja znanja, ideje ili moralni i etički stav sugovorniku.

Topić (2022) je na uzorku od 106 studenata i studentica Učiteljskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu u istraživanju nastojala prikazati mišljenja, stavove i vještine budućih učitelja u vezi s govorništvom i govorničkim umijećem. Pokazalo se da je 96,2% ispitanika odgovorilo kako je uloga učitelja kao

govornika u nastavi vrlo važna. Studenti završnih godina Učiteljskoga studija sebe ne smatraju dobrim govornicima. Rezultati su pokazali kako se 65,1% ispitanika smatra tek djelomično dobrim govornicima. Studenti su naveli da imaju tremu, nedostatak samopouzdanja, nedostatak kolegija vezanih uz govorništvo i govorničko umijeće, nedostatak prakse te nedostatak govorničkih vještina. Smatraju da bi kolegiji vezani uz govorništvo trebali biti zastupljeni na učiteljskim fakultetima.

U školama, učenici se uče pravopisu i gramatici, ali nedostaju podučavanja kako koristiti vlastiti glas ili vlastite geste, ili kako stajati ili se kretati pred publikom te kamo gledati za vrijeme izlaganja. O tome svjedoče rezultati istraživanja Sunara-Jozek (2019) koja je u svom radu o usmenom izražavanju osnovnoškolaca u Hrvatskoj u kojemu je sudjelovalo 438 učitelja osnovnih škola RH pokazala da učitelji govorničke vještine naših učenika u najvećem broju ocjenjuju ocjenama dovoljan i dobar, a nijedan od ispitanika nije dao ocjenu odličan. Na pitanje o korisnosti uvođenja govorništva u osnovnoškolski odgojno-obrazovni sustav u Hrvatskoj, njih 405 smatra korisnim. Za učenike je važno da nauče izlagati nastavne sadržaje na usmenim ispitima, prezentirati radove na konferencijama, obraniti diplomske radove, predstaviti se na razgovoru za posao, predstaviti projektne ideje, voditi sastanke ili rasprave, aktivno sudjelovati u kulturnim ili političkim događajima itd., ali se postavlja pitanje koliko se u današnjem obrazovanju usvajaju govorničke vještine da bi se navedene aktivnosti uspješno izvele. Juel (2021) ističe da se danas u školstvu prezentiranje usvojenih nastavnih sadržaja najviše provodi putem pisanja eseja ili izvješća bez ikakvog uvježbavanja upotrebe glasa i tijela, ili usvajanja vještina npr. kako se predstaviti u situacijama otvorene komunikacije. Smatra nadalje, da je to itekako važan segment u formiranju budućeg građanina koji može realizirati svoje potrebe i ideje u demokratskoj suvremenom društvu. Tome u prilog idu i navodi da govor može postati vještina, ako se razvija odnosno ako se sustavno provode govorne vježbe koje potiču razvijanje govorničkih vještina, a sve u svrhu stvaranja kompetentnih govornika (Pavličević-Franić, 2018).

Jedan od elemenata koji govornika čini kompetentnim jest i stilsko izražavanje koje koristi, odnosno koristi li primjerice u svojim govorima žargonizme, te koliko je jezik opterećen pogreškama, a posebno koliko je fluentan (Galić, 2021).

Za vještog govornika važna je fluentnost govora koja je jedna od karakteristika govorno-jezičnog izražavanja a odnosi na govorenje s lakoćom i na govorenje bez pogrešaka, oklijevanja i ispravljanja (Sardelić i sur., 2001).

Pavičić Dokoza (2007) ističe da je način izvođenja fluentnog i tečnog govora multidimenzionalan i kompleksan proces u kojem kognitivne, motoričke i jezične komponente moraju funkcionirati koordinirano jer bi u suprotnom moglo doći do netočnosti u govoru. Nefluentan (netečan) govor je onaj u kojem se

javljaju određena ponavljanja, oklijevanje, ispravljanje, poštapalice i slično uz brojne ostale govorne pogreške (Sardelić i sur., 2001).

Galić (2021) je u svom radu došla do zaključka kako nastavnici zasigurno imaju manje vidljive tragove organskih idioma nego ostali pojedinci koji nastoje govoriti standardno. Važno je naglasiti nužnost školovanja ne samo nastavnika i učitelja, već i ostalih govornika i to u svim ortoepskim slojevima.

3. Radna samoeфикаsnost u odgoju i obrazovanju

Uz govorničke vještine važan aspekt obavljanja zadataka koje uključuje pozicija odgojno-obrazovnog djelatnika je osjećaj radne samoeфикаsnosti u tim zadacima. Radna samoeфикаsnost je procjena svakog pojedinca o vlastitim mogućnostima organiziranja i izvršavanja različitih akcija koje su potrebne za ostvarivanje cilja (Bandura, 2000).

Rigotti i sur. (2008) navode kako samoeфикаsnost može biti opća, specifična za određeno područje ili specifična za određeni zadatak. Neke od vrsta specifičnih samoeфикаsnosti su interpersonalna samoeфикаsnost, akademska samoeфикаsnost ili pak radna samoeфикаsnost. Radna samoeфикаsnost definira se kao osobni potencijal koji se odnosi na zaposlenikovu percepciju vlastitih potencijala potrebnih za nošenje sa zahtjevima posla (Damásio i sur., 2014). Nadalje, Damasio i sur. (2014) svojim istraživanjem su utvrdili da je radna samoeфикаsnost negativno povezana s depersonalizacijom, niskim radnim učinkom te emocionalnom iscrpljenošću. Schyns i Von Collani (2002) navode da postoji pozitivna povezanost radne samoeфикаsnosti s općom samoeфикаsnošću, samopoštovanjem, internalnim lokusom kontrole i negativna povezanost radne samoeфикаsnosti s neuroticizmom. Rigotti i sur. (2008) su utvrdili da je radna samoeфикаsnost povezana s organizacijskom privrženosti te sa zadovoljstvom poslom. Vidić i Miljković (2019) svojim su istraživanjem potvrdili da viša samoeфикаsnost kod učitelja dovodi do bolje organizacije u radu i postavljanja viših ciljeva na poslu. Oni su otvoreniji za nove ideje i pristupe, spremniji za uvođenje novih načina i metoda rada, manje kritiziraju učenike, spremniji su više se posvetiti učenicima koji imaju poteškoća u usvajanju nastavnih sadržaja, imaju više entuzijazma u poučavanju i predaniji su poslu. Također, učiteljev osjećaj radne samoeфикаsnosti povezan je s učeničkim postignućima (Ross, 1992), motivacijom učenika (Midgley i sur., 1989) i osjećajem samoeфикаsnosti kod učenika (Anderson i sur., 1988).

Ovaj rad objedinjuje višestruki i integrirani istraživački okvir koji se fokusira na međuodnos govorničkih vještina odgojno-obrazovnih djelatnika i radne samoeфикаsnosti. Od učitelja, nastavnika, stručnih suradnika i ravnatelja tražilo se aktivno tumačenje i kritičko vrednovanje svog rada. Ovo istraživanje može

rasvijetliti u kakvom su odnosu govorničke vještine i radna samoefikasnost odgojno-obrazovnih djelatnika kao dvije važne odrednice radne uspješnosti.

4. Metodologija istraživanja

4.1. Cilj i istraživački problemi

Cilj ovog rada bio je dobiti spoznaje vezane uz povezanost govorničkih vještina s radnom samoefikasnošću učitelja osnovnih škola, nastavnika srednjih škola, stručnih suradnika i ravnatelja iz perspektive odgojno-obrazovnih djelatnika. U skladu s općim ciljem, definirani su sljedeći istraživački problemi:

- ▶ utvrditi samoprocjenu usvojenosti govorno-jezičnih vještina odgojno-obrazovnih djelatnika,
- ▶ utvrditi procjenu radne samoefikasnosti odgojno-obrazovnih djelatnika te
- ▶ utvrditi korelaciju između samoprocjene razine usvojenosti govorničkih vještina odgojno-obrazovnih djelatnika i procjene njihove radne samoefikasnosti.

4.2. Mjerni instrument

Metoda koja se primjenjuje u ovom istraživanju je anketiranje putem upitnika sastavljenog za ovo ispitivanje od strane istraživača. Dobiveni podaci su se analizirali testiranjem deskriptivne statistike i korelacije.

Korišten je upitnik koji se sastojao od tri dijela:

1. Uz Upute o načinu rješavanja upitnika i potvrdu Suglasnosti za sudjelovanje u istraživanju, u prvome dijelu Upitnika sudionici su odgovarali na pitanja vezana uz demografske podatke: davanje informacija o spolu, dobi, vrsti odgojno-obrazovne djelatnosti kojom se bavi i županiji u kojoj sudionik radi.

2. Drugi dio upitnika sastavljen je od strane istraživača ovog rada a ispituje samoprocjenu usvojenosti govorničkih vještina (23 tvrdnje). Zadatak sudionika je bio da za svaku od navedenih tvrdnji izrazi svoj stupanj slaganja i to na skali Likertovog tipa s pet stupnjeva pri čemu 1 označava potpuno neslaganje s tvrdnjom, dok 5 označava potpuno slaganje. Rezultati su analizirani pojedinačno za svaku česticu. Napravljena je analiza pouzdanosti skale prema kojoj je koeficijent Cronbachov $\alpha = .88$ što upućuje na zaključak da navedena skala ima vrlo dobru pouzdanost i vrlo dobru unutarnju konzistentnost te se može smatrati pouzdanim mjernim instrumentom.

3. Radna samoeфикаsnost odgojno-obrazovnih djelatnika ispitana je u trećem dijelu upitnika Skraćenom skalom radne samoeфикаsnosti (Occupational self-efficacy scale) koju su konstruirali Schyns i Von Collani (2002), a za potrebe ovog ispitivanja je prevedena na hrvatski jezik. Skala reprezentira vjerovanje pojedinca u vlastitu sposobnost i kompetentnost u nošenju s različitim situacijama na poslu na uspješan i učinkovit način. Sudionicima je ponuđena Likertova skala od pet stupnjeva (1 – potpuno se ne slažem s tvrdnjom, 3 – potpuno se slažem s tvrdnjom). Ukupni rezultat se izračunava zbrajanjem procjena na svih osam čestica pri čemu veći rezultat upućuje na viši stupanj radne samoeфикаsnosti sudionika.

Stupanj unutarnje konzistencije originalne skale iznosi Cronbachov $\alpha = .88$, a na ovom uzorku sudionika iznosi zadovoljavajućih Cronbachov $\alpha = .89$.

4.3. Vrijeme i mjesto istraživanja

Ispitivanje je provedeno u veljači i ožujku 2023. Sudjelovali su ispitanici iz cijele Hrvatske.

4.4. Postupak istraživanja

Upitnik je u obliku Google Forms-a prosljeđen *Hrvatskoj udruzi ravnatelja osnovnih škola* i *Hrvatskoj udruzi ravnatelja srednjih škola* koje su prosljedile upitnik putem e-mail adrese svim osnovnim i srednjim školama RH. Upitnik je bio strukturiran na način da do ispitanika stignu isključivo cjeloviti odgovori, u ovom ispitivanju je stiglo 1537 cjelovitih odgovora.

4.5. Opis uzorka

Od ukupnog broja odgojno-obrazovnih koji su ispunili upitnik, 78,5% sudionika je ženskog spola, a 20,9% sudionika su muškog spola. Ostatak od 0,6% se nije htio izjasniti. Analiza s obzirom na dob je pokazala da je sudjelovalo najviše sudionika u dobi 41 – 50 godina (njih 29%), potom 31 – 40 godina (28,2%), nakon toga sudionika u dobi 51 - 60 godina, njih 25,3%, 10,2% sudionika u dobi 25 – 30 godina, 6,4% sudionika starijih od 61 godine, a najmanje je bilo sudionika mlađih od 25 godina (1%).

U ispitivanju je sudjelovalo 22,1% učitelja osnovnih škola, 54,7% nastavnika srednjih škola, 11,6% stručnih suradnika osnovnih i srednjih škola te 11,6% ravnatelja osnovnih i srednjih škola.

U Tablici 1 prikazana je struktura uzorka u ovom istraživanju prema županijama u kojima su sudionici zaposleni. Sudjelovali su odgojno-obrazovni djelatnici iz 20 županija Republike Hrvatske (od ukupno 21), pri čemu je najviše sudionika zaposleno u Splitsko-dalmatinskoj županiji (13,5%), Gradu Zagrebu (9,7%) i Varaždinskoj županiji (9,2%).

Tablica 1. Postotak sudionika prema županijama u kojima su zaposleni (N = 1537)

	Postotak (%)
Bjelovarsko-bilogorska županija	4.1
Brodsko-posavska županija	5.9
Dubrovačko-neretvanska županija	2.7
Grad Zagreb	9.7
Istarska županija	4.0
Karlovačka županija	5.3
Koprivničko-križevačka županija	8.8
Krapinsko-zagorska županija	3.4
Ličko-senjska županija	4.7
Međimurska županija	4.9
Osječko-baranjska županija	4.0
Požeško-slavonska županija	3.1
Primorsko-goranska županija	6.2
Šibensko-kninska županija	1.2
Sisačko-moslavačka županija	2.9
Splitsko-dalmatinska županija	13.5
Varaždinska županija	9.2
Virovitičko-podravska županija	.9
Zadarska županija	2.9
Zagrebačka županija	2.3

5. Rezultati i rasprava

5.1. Govorničke vještine odgojno-obrazovnih djelatnika

Prvi korak u obradi dobivenih podataka bila je deskriptivna analiza čestica vezanih uz govorničke vještine odgojno-obrazovnih djelatnika. U Tablici 2 prikazane su aritmetičke sredine, standardne devijacije te minimalni i maksimalni rezultati svake pojedinačne čestice.

Tablica 2. Deskriptivni podaci pitanja vezanih uz govorničke vještine odgojno-obrazovnih djelatnika u Republici Hrvatskoj (N = 1537)

	M	SD	Min.	Max.
Za posao koji trenutno obavljam, potrebne su mi govorničke vještine.	4.88	.407	1	5
Kada se ne slažem sa sugovornicima, mogu smireno poslušati argumente.	4.45	.693	1	5
U komunikaciji s djelatnicima ili roditeljima, nikada ne gubim kontrolu.	4.39	.731	1	5
Smatram da sam vješt/vješta u debatama.	3.89	.844	1	5
Prepoznajem i primjećujem neverbalnu komunikaciju sugovornika.	4.44	.664	1	5
Ne zamuckujem kada javno govorim.	4.19	.914	1	5
Moji javni govori su kratki i zanimljivi.	3.83	.759	1	5
Smatram da sam dobar u slušanju sugovornika.	4.44	.692	1	5
Nikada ne prekidam sugovornika upadicama.	3.94	.867	1	5
Jasno izražavam svoj mišljenje.	4.24	.770	1	5
Govorim tečno.	4.35	.712	1	5
Govorim bez poštapalica.	4.04	.865	1	5
Govorim razgovijetno.	4.50	.667	1	5
Čitam izražajno.	4.62	.635	1	5
Nemam govornih mana.	4.72	.694	1	5
Smatram da je moj glas ugodne boje.	4.09	.870	1	5
Pripremam se za javne govore.	4.26	.951	1	5
Nemam strah od javnog nastupa.	3.51	1.217	1	5
Nemam strah od istupa u javnim medijima.	3.14	1.255	1	5
Svoje stavove iznosim argumentirano.	4.24	.703	1	5
Dobro upravljam jačinom i visinom glasa.	4.17	.783	1	5
Prilikom javnog govora, dobro se koristim prostorom.	4.04	.803	1	5

Prva čestica odnosila se na procjenu djelatnika o potrebi za govorničkim vještinama u poslu koji trenutno obavljaju. Preko 90% sudionika izjavilo je da se potpuno slaže s time da su govorničke vještine potrebne u odgojno-obrazovnom radu, dajući tako prosječnu ocjenu 4.88 (SD = .41). Nadalje su uslijedila pitanja vezana uz procjenu vlastitih govorničkih vještina. Sveukupno, sudionici su svoje govorničke vještine ocijenili dobrim, vrlo dobrim i odličnim ocjenama, pri čemu su najbolje ocijenili razgovjetnost svojeg govora (M = 4.50; SD = .67) i

izražajnost čitanja ($M = 4.62$; $SD = .64$), a čak 81% sudionika izjavio je da nema nikakvih govornih mana. Prema rezultatima ove ankete, najslabije točke odgojno-obrazovnih djelatnika su strah od istupa u javnim medijima s prosječnom ocjenom 3.14 ($SD = 1.26$) i strah od javnog nastupa ($M = 3.51$; $SD = 1.22$), pri čemu u oba slučaja viša ocjena označava manji strah, a niža veći strah. Također, sudionici se u manjoj mjeri slažu s tvrdnjom da su njihovi javni govori kratki i zanimljivi ($M = 3.83$; $SD = .84$). Henrik Juel sa Sveučilištu u Roskildeu (Juel, 2021), navodi da studenti često govore o tome kako se osjećaju neugodno kada moraju stati i govoriti pred publikom: ne znaju što učiniti s rukama, kamo gledati, postaju svjesni sebe na destruktivan način, i ne znaju kako se izraziti. Međutim, ako iste te studente zamolim da intervjuiraju jedan drugoga u parovima otprilike 10 minuta, brzo se uključe u duga i živahna razgovore i pripovijesti koristeći geste, mimiku, dinamične glasove, te su pažljivi i interaktivni sa svojim sugovornikom. Dakle, drugim riječima problem nije u tome da studenti nisu sposobni komunicirati usmeno, već u tome što nisu navikli i boje se to činiti u formalnijim i zahtjevnijim situacijama gdje moraju govoriti pred većim auditorijem, a ne samo pred nekoliko prijatelja. Autor ističe da je za komunikaciju s auditorijem potrebna osobna prisutnost, kontakt očima, dobra intonacije, korištenje prostorom, razgovijetan govor.

Sudeći po ovim podacima, odgojno-obrazovni djelatnici su uglavnom zadovoljni svojim govorničkim vještinama, ali postoji prostor za napredak, poglavito u području oslobađanja od straha od javnih govora i pripreme sažetih i informativnih govora.

5.2. Radna samoefikasnost odgojno-obrazovnih djelatnika

Sljedeći korak u obradi dobivenih podataka bila je deskriptivna analiza Skraćene skale radne samoefikasnosti.

Tablica 3. Deskriptivni podaci Skraćene skale radne samoefikasnosti odgojno-obrazovnih djelatnika u Republici Hrvatskoj ($N = 1537$)

	M	SD	Min.	Max.
Skraćena skala radne samoefikasnosti	4.22	.54	1.13	5.00

Prema Tablici 3 saznajemo da se odgojno-obrazovni djelatnici uglavnom procjenjuju samoefikasnim u svojoj radnoj ulozi ($M = 4.22$; $SD = .54$) s minimalnim kompozitnim rezultatom 1.13 te maksimalnim 5.00. Gotovo 90% sudionika se uglavnom ili potpuno slaže da imaju razvijene vještine i sposobnosti koje su

im potrebne za svakodnevno snalaženje u radnim zadacima i nošenje s izazovima na poslu. Sudeći po ovim rezultatima, odgojno-obrazovni djelatnici se u svojoj ulozi osjećaju kompetentno te su, zahvaljujući prethodnim iskustvima, spremni smireno se suočiti s različitim zahtjevima koji se pred njih postavljaju.

5.3. Povezanost radne samoefikasnosti i govorničkih vještina odgojno-obrazovnih djelatnika

Dio rezultata istraživanja odnosi se na analizu dobivenih podataka koji se odnose na testiranjem korelacija između različitih čestica povezanih s govorničkim vještinama i kompozitnog rezultata na Skraćenoj skali radne samoefikasnosti odgojno-obrazovnih djelatnika. U Tablici 4 prikazani su Pearsonovi koeficijenti korelacije navedenih varijabli. U interpretaciji je izdvojeno nekoliko čestica koje su dosegle umjerenu razinu povezanosti (s koeficijentom korelacije od 0.40 do 0.70) s radnom samoefikasnošću: vještina u debatama ($r = .489$; $p < .01$), kratki i zanimljivi javni govori ($r = .459$; $p < .01$), jasno izražavanje mišljenja ($r = .451$; $p < .01$), tečan govor ($r = .458$; $p < .01$), razgovijetan govor ($r = .432$; $p < .01$), odsustvo straha od javnog nastupa ($r = .420$; $p < .01$), kao i straha od istupa u medijima ($r = .425$; $p < .01$), argumentirano iznošenje stavova ($r = .507$; $p < .01$), dobro upravljanje jačinom i visinom glasa ($r = .504$; $p < .01$) i dobro korištenje prostorom prilikom javnog govora ($r = .536$; $p < .01$).

Tablica 4. Koeficijenti korelacije čestica vezanih uz govorničke vještine sa Skraćenom skalom radne samoefikasnosti (N = 1537)

Govorničke vještine	r
Za posao koji trenutno obavljam, potrebne su mi govorničke vještine.	.152**
Kada se ne slažem sa sugovornicima, mogu smireno poslušati argumente.	.308**
U komunikaciji s djelatnicima ili roditeljima, nikada ne gubim kontrolu.	.322**
Smatram da sam vješt/vješta u debatama.	.489**
Prepoznajem i primjećujem neverbalnu komunikaciju sugovornika.	.390**
Ne zamuckujem kada javno govorim.	.374**
Moji javni govori su kratki i zanimljivi.	.459**
Smatram da sam dobar u slušanju sugovornika.	.326**
Nikada ne prekidam sugovornika upadicama.	.273**
Jasno izražavam svoj mišljenje.	.451**
Govorim tečno.	.458**
Govorim bez poštapalica.	.391**

Govorničke vještine	r
Govorim razgovijetno.	.432**
Čitam izražajno.	.376**
Nemam govornih mana.	.234**
Smatram da je moj glas ugodne boje.	.340**
Pripremam se za javne govore.	.176**
Nemam strah od javnog nastupa.	.420**
Nemam strah od istupa u javnim medijima.	.425**
Svoje stavove iznosim argumentirano.	.507**
Dobro upravljam jačinom i visinom glasa.	.504**
Prilikom javnog govora, dobro se koristim prostorom.	.536**

* $p < .05$, ** $p < .01$

Sve čestice koje smo analizirali pokazale su se značajno pozitivno povezane sa Skalom radne samoeфикаsnosti pri čemu se s najvišim koeficijentima korelacije ističu: vještina u debatama, kratki i zanimljivi javni govori, jasno izražavanje mišljenja, tečan govor, razgovijetan govor, odsustvo straha od javnog nastupa, kao i straha od istupa u medijima, argumentirano iznošenje stavova, dobro upravljanje jačinom i visinom glasa i dobro korištenje prostorom prilikom javnog govora.

Ovi rezultati govore u prilog činjenici da, kada su odgojno-obrazovni djelatnici u pitanju, vještina dobrog govorništva te osjećaj kompetentnosti i samopouzdanosti u radu dolaze u paru. Oni odgojno-obrazovni djelatnici s razvijenijim govorničkim vještinama izvještavat će o višoj razini radne samoeфикаsnosti. Potrebno je istaknuti da su se strah od javnog nastupa i medijskog istupa, kao i priprema kratkih i zanimljivih javnih govora, pokazali kao govorničke vještine u kojima su naši ispitanici, odgojno-obrazovni djelatnici najslabiji, ali istovremeno i kao važne poveznice s radnom samoeфикаsnošću, što ih stavlja u prvi plan kada je u pitanju praktična primjena ovih rezultata. Na tim područjima mogla bi se pružiti poduka odgojno-obrazovnim djelatnicima. U budućim istraživanjima bilo bi zanimljivo detaljnije ispitati uzročno-posljedične veze između ispitanih varijabli.

6. Zaključak

Istraživanje u kojemu je sudjelovalo 1537 odgojno-obrazovnih djelatnika, a koje se odnosilo na samoprocjenu govorničkih vještina i radne samoefikasnost pokazalo je da su govorničke vještine odgojno-obrazovnih djelatnika važne za provođenje kvalitetnog nastavnog procesa. U skladu s ciljem, a u vezi prvog istraživačkog problema, pokazalo se da su odgojno-obrazovni djelatnici pokazali visoke prosječne ocjene pri samovrednovanju svojih govorničkih vještina što je i u skladu s postojećom teorijskom podlogom.

Rezultati povezani s drugim istraživačkim problemom pokazuju da je radna samoefikasnost odgojno-obrazovnih djelatnika ocijenjena s visokom, vrlo dobrom ocijenom što ukazuje da se odgojno-obrazovni djelatnici osjećaju kompetentnima i da su spremni suočiti se s brojnim izazovima. Rezultati pokazuju da su vještina dobrog govorništva i osjećaj kompetentnosti i samopouzdanosti povezane te da će se oni odgojno-obrazovni djelatnici s razvijenijim govorničkim vještinama izjasniti o višoj razini radne samoefikasnosti.

7. Literatura

1. Abdusalomovich, K. A. (2021). Oratory in teacher professional training importance of art. *European Journal of Molecular i Clinical Medicine*, 8(1): 756-762.
2. Anderson, R. N., Greene, M. L. i Loewen, P. S. (1988). Relationships among teachers' and students' thinking skills, sense of efficacy, and student achievement. *Alberta Journal of Educational Research*, 34(2): 148-165.
3. Bandura, A. (2000). *Self-efficacy: The exercise of Control*. New York: W. H. Freeman.
4. Dević, I. (2017). *Poželjne osobine nastavnika u osnovnoj školi* (diplomski rad). Zadar: Sveučilište u Zadru, Odjel za pedagogiju. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:162:536466>
5. Damasio, B. F., De Freitas, C. P. P. i Koller, S. H. (2014). Occupational Self-Efficacy Scale-Short Form (OSS-SF): Adaptation and evidence of construct validity of the Brazilian version. *Revista Brasileira de Orientação Profissional*, 15(1): 65-73.
6. Docimo, K. i Littlehale, K. (2023). Ethos, pathos, logos: Aktivnosti i primjeri - retorički trokut. Preuzeto 3.2.2023. s <https://www.storyboardthat.com/hr/articles/e/etos-patos-logos>
7. Galić, J. (2021). *Govorna fluentnost nastavnika u osnovnoj školi* (diplomski rad). Split: Filozofski fakultet. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:172:655593>
8. Guberina, P. (1991). Preuvjeti govorne komunikacije. *Senjski zbornik : prilozi za geografiju, etnologiju, gospodarstvo, povijest i kulturu*, 18(1): 63-67.
9. Jovanović-Simić, N., Duranović, M., i Petrović-Lazić, M. (2017). *Govor i glas*. Foča: Medicinski fakultet.

10. Juel, H. (2021). The need for oratory skills in the Digital age. A phenomenological approach to teaching speech today. *Nordicum-Mediterraneum*, 16(1): 3. doi:[10.33112/nm.16.1.2](https://doi.org/10.33112/nm.16.1.2)
11. Jurković, Z. (2012). Važnost komunikacije u funkcioniranju organizacije. *Ekonomski vjesnik*, XXV(2): 387-399.
12. Jurčić, M. (2014). Kompetentnost nastavnika – pedagoške i didaktičke dimenzije. *Pedagogijska istraživanja*, 11(1): 77-93.
13. Kišiček, G. i Stanković, D. (2014). *Retorika i društvo*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
14. Midgley, C., Feldlaufer, H. i Eccles, J. S. (1989). Change in teacher efficacy and student self- and task-related beliefs in mathematics during the transition to Junior High School. *Journal of Educational Psychology*, 81(2): 247-258. doi:[10.1037/0022-0663.81.2.247](https://doi.org/10.1037/0022-0663.81.2.247)
15. Pavičić Dokoza, K., i Hercigonja Salamoni, D. (2007). *Što je mucanje?: priručnik za pedijatre*. Zagreb: Poliklinika SUVAG.
16. Pavličević-Franić, D. (2018). Utjecaj jezičnih djelatnosti slušanja i govorenja na razvoj komunikacijske kompetencije u procesu ovladavanja hrvatskim jezikom. *Croatian Journal of Education*, 20(Sp. Ed. 2): 287-308. doi:[10.15516/cje.v20i0.2322](https://doi.org/10.15516/cje.v20i0.2322)
17. Rigotti, T., Schyns, B. i Mohr, G. (2008). A short version of the occupational self-efficacy scale: Structural and construct validity across five countries. *Journal of Career Assessment*, 16(2): 238-255. doi:[10.1177/1069072707305763](https://doi.org/10.1177/1069072707305763)
18. Ross, J. A. (1992). Teacher efficacy and the effects of coaching on student achievement. *Canadian Journal of Education / Revue Canadienne De L'éducation*, 17(1): 51-65. doi:[10.2307/1495395](https://doi.org/10.2307/1495395)
19. Sardelić, S., Brestovci, B. i Heđever, M. (2001). Karakteristične razlike između mucanja i drugih poremećaja fluentnosti govora. *Govor*, 18(1): 45-60.
20. Schyns, B. i Von Collani, G. (2002). A new occupational self-efficacy scale and its relation to personality constructs and organizational variables. *European Journal of Work and Organizational Psychology*, 11(2): 219-241. doi:[10.1080/13594320244000148](https://doi.org/10.1080/13594320244000148)
21. Sunara-Jozek, D. (2019). Govorništvo – potreba u hrvatskomu odgojno-obrazovnomu sustavu. *Život i škola*, 65(1-2): 171-180. doi:[10.32903/zs.65.1-2.13](https://doi.org/10.32903/zs.65.1-2.13)
22. Šego, J. (2005). *Kako postati uspješan govornik: priručnik i vježbenica retorike za učenike i studente*. Zagreb: Profil International.
23. Škarić, I. (1986). Određenje govora. *Govor*, 3(2): 2-16.
24. Španjol Marković, M. (2007). *Moć uvjerenja : govorništvo za menadžere (i one koji to žele postati) : priručnik za učenje retorike i javnog nastupa*. Zagreb: Profil International.
25. Topić, J. (2022). *Učitelj kao idealni govornik u nastavi* (diplomski rad). Zagreb: Učiteljski fakultet. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:522607>
26. Turza-Bogdan, T. (2003). Mogućnosti razvijanja komunikacijskih sposobnosti u ranoj školskoj dobi. U I. Vodopija (ur.), *Dijete i jezik danas: zbornik radova s međunarodnoga stručnog i znanstvenog skupa* (str. 101-107). Osijek: Visoka učiteljska škola.
27. Vidić, T. i Miljković, D. (2019). Povezanost pristupa poučavanju s percipiranom samoefikasnosti, zadovoljstvom poslom i životom te emocijama učitelja u osnovnoj školi. *Psihologijske Teme*, 28(2): 291-312. doi:[10.31820/pt.28.2.4](https://doi.org/10.31820/pt.28.2.4)

28. Vignjević, J. (2020). Upute za dobar govor u odgajanju i obrazovanju - nadahnute Kvintilijanovim i Marulićevim mislima. *Nova Prisutnost*, XVIII(2): 325-339. doi:[10.31192/np.18.2.7](https://doi.org/10.31192/np.18.2.7)
29. Zrilić, S. (2010). Kvaliteta komunikacije i socijalni odnosi u razredu. *Pedagogijska istraživanja*, 7(2): 231-242.
30. Žižak, A., Vizek-Vidović, V. i Ajduković, M. (2012). *Interpersonalna komunikacija u profesionalnom kontekstu*. Zagreb: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.

THE INTERCONNECTION OF SPEAKING SKILLS AND OCCUPATIONAL SELF-EFFICACY OF EDUCATORS

Abstract

Speaking skills enable educators to express their thoughts, ideas and creative potential and to convey the knowledge and experience they have gained in different fields of activity to others in the most effective way. In the educational process, the role of direct communication is of particular importance, since through their personal example, employees influence more than 450,000 students of primary and secondary schools in the Republic of Croatia. In doing so, it is necessary to consider occupational self-efficacy as an employee's perception of his own capacities necessary to deal with the challenges that work in education entails.

The aim of this research is to examine the connection between different aspects of speaking skills and occupational self-efficacy. Primary and secondary school teachers, professional associates, and principals (N=1537) from all counties of the Republic of Croatia participated in the research. Respondents assessed their own public speaking skills and occupational self-efficacy through an online survey.

The results showed that those employees who consider themselves skilled in debates, speak clearly, articulately and fluently, manage their own voice well, are not afraid of public and media appearances, and present their views with arguments, show the highest level of work self-efficacy.

The obtained data once again emphasize the importance of the development of speaking skills in educational workers as a tool for the effective performance of a responsible task such as the upbringing and education of children and young people.

Keywords: educational workers, primary school, secondary school, speaking skills, occupational self-efficacy